

Asia: VN/20873/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Monikkoperheet ry pitää esitystä pääosin kannatettavana, mutta tuo esiin joitain tekijöitä, jotka vaikuttavat oleellisesti avustettavan toiminnan kokonaisarvion tekemiseen.

3 §: 2 momentin 1 kohta (konkreettinen, kohtaava asiakastyö)

Suomen Monikkoperheet ry pitää myönteisenä sitä, että erityinen huomio kiinnitetään kohtaavaan asiakastyöhön. Tuloksellisen, toimivan kohtaavan työn osana ovat kuitenkin toimivat tukirakenteet, muun muassa vapaaehtoistoiminnan ammatillinen koordinointi. Ilman tukirakenteita menetetään keskitettyjen tukipalvelujen tuoma etu. Toiminta on tehottomampaa, loppuu kokonaan tai innovatiivista kohtaavaa toimintaa ei synny ollenkaan.

Toiminnan kohdentuminen rajatulle kohderyhmälle tulee nähdä yhdistystoiminnan luonteeseen kuuluvana piirteenä, eikä sitä tule nähdä avoimuuden tai tavoitettavuuden puutteena.

Asiantuntijatyötä arvioitaessa on tärkeää huomioida se, että harvinaisiin elämäntilanteisiin kohdistuva erityisasiantuntemus on vaikeaa, ellei mahdotonta korvata julkisen sektorin palveluna, sillä se perustuu jatkuvaan kohderyhmältä saatavaan palautteeseen. Lisäksi tämä kohta voi aiheuttomasti sulkea pois erittäin tuloksellista toimintaa, jossa painottuu eri asiakasryhmien ääntä keskitetysti ja tuloksellisesti eteenpäin vievä, valmistelijoita ja päättäjiä hyödyttävä asiantuntijatiedon välittäminen. Siksi kokonaisarvioinnissa on huomioitava erityisen tuloksellinen vaikuttamistoiminta, josta esimerkkinä Monimuotoiset perheet -verkoston tekemä innovatiivinen ja uraauurtava työ kaikkien perheiden huomioimiseksi lainsäädäntötyössä. Asetukseen tuleekin lisätä säännös, joka selventää, että myös neuvonta, asiantuntijatyö, viestintä, koulutus, kehittämistyö,

koordinaatio ja vaikuttamistyö voivat olla rahoituslain mukaista avustettavaa toimintaa silloin, kun toiminta edistää sosiaalista hyvinvointia tai terveyttä.

Yhdenvertaisuuden nimissä myös sosiaali- ja terveysjärjestöillä tulee olla riittävät resurssit omaava kattojärjestö vastaavasti kuin muillakin yhteiskunnan järjestötoiminnan sektoreilla.

3 §: 2 momentin 2 kohta (sopeuttaminen toimintaympäristön muutoksiin)

Tässä kohdassa haluamme muistuttaa, että pieni järjestö voi saada STEA-valtionavustuksena vain yleisavustusta, jolloin koko toiminta sisältyy yleisavustettuun toimintaan. Toimintaa ohjaavan hallituksen kokoonpano voi koostua kokonaisuudessaan kohderyhmän edustajista. Siksi pienen järjestön toiminta ja toiminnan suunnittelu on koko ajan kohderyhmän ”pulssilla” tapahtuvaa, ja ”sopeutumista toimintaympäristön muutoksiin” tehdään jatkuvasti resurssien sopeuttamiseksi vastaamaan kohderyhmän kulloisiinkin tarpeisiin.

3 §: 2 momentin 3 kohta (toiminnan mahdollinen rinnakkaisuus)

Arvioitaessa rinnakkaisuutta erityisesti verkostomaisen vaikuttamistyön tapauksessa on huomioitava se, että verkostomaisessa asiantuntija- ja vaikuttamistoiminnassa perusjärjestö tuottaa verkostolle relevantin kohderyhmätiedon ja verkosto vie kaikkien eri kohderyhmiä edustavien jäsentensä kohderyhmätiedon keskitetysti eteenpäin. Tämä malli voi tuottaa erityisen vaikuttavaa ja lainvalmistelua tukevaa toimintaa, jota ei voida saavuttaa yksittäistä kohderyhmää edustavan järjestön toimesta. Tästä on esimerkkinä Monimuotoiset perheet -verkoston erittäin vaikuttava työ kaikkien perheiden huomioimiseksi lainsäädäntötyössä.

Muut huomiot

Asetusluonnoksesta ei selviä, mitkä ovat eri puoltavien tekijöiden keskinäiset painoarvot. Asetusluonnokseen sisältyy mahdollisuus kokonaisharkintaan. Koska kuitenkin avustuksen määrä näyttää vähenevän oleellisesti, tulee avustusluonnoksen antaa virkavastuulla tapahtuvaan avustusvalmisteluun riittävät edellytykset. Tällä hetkellä avustettavaa sote-järjestöjen toimintaa seurataan poikkeuksellisen tarkasti verrattuna muihin valtionavustusta saaviin sektoreihin ja erittäin suuri osa avustetusta toiminnasta on todettu tuloksekkaaksi.

Yhdistysten ja järjestöjen toiminnalla on oleellinen tehtävä antaa eri kohderyhmille kanava saada äänensä kuuluviin. Avustusvalmistelu tulee edellyttämään erittäin tarkkaa läpinäkyvyyttä ja kriteerien selkeyttä, jotta avustaminen on yhdenvertaista. Yhdenvertaisuuden tulee tarkoittaa myös

sitä, että avustusvalmistelu ei sulje osaa kohderyhmistä pois demokraattisen kansalaisyhteiskunnan toiminnasta ja lainsäädäntövalmistelusta.

STEA-valtionavustuksia leikataan nopeasti ja paljon. Avustusluonnoksesta ei selviä, miten näiden leikkausten kokonaisvaikutukset arvioidaan. On hyvin todennäköistä, että leikkaamalla liian paljon liian nopeasti menetetään innovatiivista, vuosien varrella kehitettyä tuloksellista toimintaa.

Kohtaavan työn välttämättömiä tukirakenteita heikennettäessä menetetään väistämättä suuri määrä vapaaehtoisten tekemää työpanosta. Tällöin leikkausten kustannukset siirtyvät varmuudella ainakin osittain julkisen sektorin kustannettavaksi kalliimpina palveluina.

Yhdistysten tuottama järjestötuki ja vertaistuki täydentää julkista palvelujärjestelmää tavalla, jota ei voida korvata yleisillä palveluilla. Osittain julkinen sektori ei siis pysty edes rahalla korvaamaan menetettyä työtä, sillä se perustuu apua tarvitsevien ihmisten ongelmien ennaltaehkäisemiseen jatkuvalla kohderyhmän seurannalla, toiminnan kehittämisellä ja vertaistuellalla.

Kumpula Ulla
Suomen Monikkoperheet ry